

mo izrazito konstitutivno vlogo šole za družbo, hkrati pa se seveda odpre vrsta že omenjenih problemov v zvezi z avtonomijo posameznika in njegovo družbenostjo. Po Durkheimu moralo sestavlja sistem določenih pravil, ki imperativno opredeljujejo posameznikovo obnašanje. Zunanja avtoriteta, ki jo pomeni instanca morale, za Durkheima ni bila tako problematična, kot se je izkazala v mnogih polemikah po vsem svetu v obdobju po drugi svetovni vojni, še posebej izrazito pa v času po dogajanjih v šestdesetih letih dvajsetega stoletja, ko je šolstvo razvidno postalo osrednja institucija postindustrijske družbe.

V začetku 20. stoletja se enemu od najpomembnejših sociologov vseh časov ta problem ni zdel tako akuten, čeprav pa ne moremo trditi, da problema sploh ni videl. Človekova dejanja preraščajo individualne interese z upoštevanjem kolektivnih interesov. Če še naprej strnemo Durkheimova izvajanja in nekoliko tvegamo neizbežno poenostavljanje, iz njegove zastavitve izhaja, da moralna vzgoja otroka vpelje v različne dolžnosti in razvije njegove moralne vrline. Otroci naj bi se tako vse bolj naučili omejevat se v svojih željah. S tem ko se naučijo spoštovati pravila, uvidijo pomembnost družbene organiziranosti. Prav to, da otroci vstopajo v družbene povezave, jih naredi avtonomne. Ob sklicevanju na Kanta Durkheim opozori na to, da avtonomija volje nima nič opraviti z naravnimi zakoni. Za Durkheima je potemtakem avtonomija posameznika vpisana, če lahko tako rečemo, v sam moralni kod, saj naj bi danes (namreč na začetku 20. stoletja)

»vsaj teoretično priznavali, da nam nikoli, v nobenem primeru, nek determinirani način mišljenja ne sme biti obvezujoče vsiljen, pa četudi v imenu moralne avtoritete. To ni samo pravilo logike, ampak morale, da naš razum ne sme sprejeti za resnično nič drugega kot tisto, kar je spontano prepoznal kot takšno.«¹²

S prakticiranjem avtonomne volje se razvije splošna zmožnost za moralnost, ki naredi otroka za moralno bitje. Če bi hoteli še bolj v celoti prikazati Durkheimovo teorijo vzgoje in izobraževanja, bi seveda morali upoštevati še njegove poglede na intelektualno vzgojo ali, kot bi rekli v Sloveniji, na izobraževanje. Naj bo kakorkoli že: iz povedanega jasno izhaja, da pri Durkheimu najdemo paradigmo moralne vzgoje, ki iz Kantove sugestije razvije uporabno etiko, iz te pa nadalje oblikuje laično moralno vzgojo. Lahko bi rekli, da se Durkheim podpiše pod ideal avtonomne osebnosti v tem smislu, da sprejemajoč Kantov moralni zakon, stavi na posameznika, ne samo kot na nekoga, ki se podreja morali, ampak kot na nekoga, ki ima

¹² E. Durkheim, *L'éducation morale*, 78.